

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум: 19. 02. 2013.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију

Одлуком 2747/ 1 на седници Научно-наставног већа Филолошког факултета одржаној 28. 11. 2007. г. образована је комисија за оцену подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назив уже научне области за коју је изабран у звање, датум избора у звање и назива факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. **Професор др Јован Делић**, изабран 2009. г. за редовног професора Филолошког факултета у Београду, ужа научна област Српска књижевност (двадесетог века), именован за ментора Одлуком број 1391/1 Наставно-научног већа 18. 05. 2011. године.
2. **Професор др Лидија Мереник**, изабрана 2010. г. за редовног професора Филозофског факултета, уже стручна област Историја ликовне уметности и архитектуре, са тежиштем на Историји модерне уметности.
3. **Професор др Зорица Несторовић**, изабрана 2011. г. у звање ванредног професора Филолошког факултета Универзитета у Београду, за ужу научну област Српска књижевност 18. и 19. века.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Milijana Simonović (devojačko prezime Kandić), рођена је 06. 06. 1970. године у Котору (Crna Gora). Основну и средњу школу завршила је у родном граду. Године 1988. upisala studijsku grupu Jugoslovenske književnosti i opšta književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu kao i studije Istorije umetnosti na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Na Filološkom fakultetu diplomirala 1994.

godine. Magistrirala na istom fakultetu (smer Nauka o književnosti) sa tezom *Poezija Miloša Crnjanskog i Rastka Petrovića i ekspresionističko slikarstvo* u julu 2007. godine.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

- *Španski dueli*, tekst objavljen u NIN-u, 10. oktobar 2002., broj 2702.
- *Povlačenje u rezervat*, tekst u NIN-u, 20. mart 2003., broj 2725.
- *Jezička netrpeljivost*, tekst objavljen u NIN-u, 21. avgust 2003., broj 2747.
- *Poezija Miloša Crnjanskog i Rastka Petrovića i ekspresionističko slikarstvo*, magistarski rad, Filološki fakultet Beograd, 2007.
- *Novi modeli predstavljanja kulturno-umetničkog nasleđa mladim generacijama*, (New models of presenting the cultural and artistic heritage to younger generations) tekst objavljen u Zborniku Шестой международный симпозиум «Вузы культуры и искусств в мировом образовательном пространстве: русско-славянские культурные традиции и межкультурное взаимодействие» održanom u Brjansku, Rusija, maj 2012., na kojem je kandidatkinja učestvovala kao prvi i jedini predstavnik Republike Srbije.
- *Promocija nacionalnih kultura i umetnosti*, tekst je, kao izlaganje na Okruglom stolu *ЗАЈЕДНИЧКИ МЕДЈУНАРОДНИ ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ И САРАДЊА СА УНИВЕРЗИТЕТИМА У ИНОСТРАНСТВУ*, objavljen u Zborniku Шестой международный симпозиум «Вузы культуры и искусств в мировом образовательном пространстве: русско-славянские культурные традиции и межкультурное взаимодействие» održanom u Brjansku, Rusija, maj 2012., na kojem je kandidatkinja učestvovala kao prvi i jedini predstavnik Republike Srbije.
- *Sacrifice of Art*, tekst je objavljen u časopisu University of Wisconsin - Milwaukee, USA, novembar 2012.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у биографију и библиографију кандидата, комисија сматра да кандидаткиња **мр Милијана Симоновић** испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

НАПОМЕНА:

За ментора је предложен др **Јован Делић**, редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду, Катедра за српску књижевност са јужнословенским књижевностима.

Библиографија ментора са најмање пет јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација:

1. *Српски надреализам и роман*, Београд, СКЗ, 1980
2. *“Мотив руку и Расткова преиначења”*, Песник Растко Петровић, зборник радова, Институт за књижевност и уметност, Београд, 1999., стр. 243 – 266.
3. *О поезији и поетици српске модерне*, Завод за уџбенике, Београд 2008. ISBN 978-86-17-15608-2.
4. *Иван В. Лалић и њемачка лирика, једно интертекстуално истраживање*, Српска књижевна задруга-Институт за књижевност и уметност Београд-Филозофски факултет, Источно Сарајево, 2011. ISBN 978-86-379-1169-2
5. *Иво Андрић – мост и жртва*, Православна реч, Нови Сад, Музеј града Београда, Београд, 2011. ISBN 978-86-83903-40-5

Комисија сматра др Јован Делић испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област српска књижевност двадесетог века.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

ОЦЕНА:

1. Формулација назива тезе (наслово)

Комисија закључује да је радни назив тезе *Уметничка и поетичка кохерентност Растка Петровића и Саве Шумановића* прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме и истраживања.

2. Предмета (проблема) истраживања

Опис теме: **Уметничка и поетичка кохерентност Растка Петровића и Саве Шумановића.** Тема обухвата паралелно истраживање стваралаштва двојице уметника, посебно оног дела њихове уметности који се хронолошки и тематски преплиће. Идеја да су ова два изузетна уметника српске књижевности односно сликарства утицала један на другог, поетички и лично, изазвала је потребу да се истражи и методолошки уобличи паралелизам коју је уочљив у делима двојице уметника. Истраживање ће показати и да се ова два уметника, иако у различитим уметничким медијима, приближавају један другом темама, техникама и поетикама, те да се њихова јединствена идеја о уметности обликује у јасну а опет недокучиву апстракцију.

Комисија закључује да је предложени предмет истраживања својом сложености, актуелношћу и значајем у областима дисертације.

2. Библиографија прелиминарних истраживања

Кандидаткиња је приложила библиографију од преко седамдесет библиографских јединице релевантних за истраживање. Овде наводимо јединице најзначајније за истраживање:

1. Bašičević, Dimitrije, *Sava Šumanović, Život i delo* – monografija, Novi Sad, 1997.
2. Admunsen, Richard, *Nord-Sud and Cubist Poetry*, The Journal of Aesthetics and Art Criticism, XXXVII, I, 1968.
3. Apoliner, Gijom, *Novi duh, Slikari kubisti*, Split 1984.
4. Arnhajm, Rudolf, *Pikasoova gernika – geneza jedne slike*, Zamak kulture, separat 11, Vrnjačka Banja 1974.
5. Avangarda, *Teorija i istorija pojma*, Priredio Gojko Tešić, Beograd 1997.
6. Brajović, Tihomir, *Od metafore do pesme*, Priština/Beograd 1998.
7. Breton, Andre, *Tri Manifesta nadrealizma*, Kruševac MCMLXXIX
8. De Tore, Gijermo, *Istorija avangardnih književnosti*, Novi Sad, 2001.
9. Deretić. Jovan, *Istorija srpske književnosti*, Beograd 1983.
10. Difren, Mikel, *Oko i uho*, Banja Luka 1989.
11. Diltaj, Vilhelm, *Pesnička imaginacija*, Elementi za jednu poetiku, Sremski Karlovci 1989.
12. *Ekspresionizam*, Priredili Zoran Gavić i Marko Nedeljković, Delo br.10,oktobar 1978.
13. Flaker, Aleksandar, *Poetika osporavanja*, Zagreb 1984.
14. Fridrih, Hugo, *Struktura moderne lirike*, Od sredine devetnaestog do sredine dvadesetog stoljeća, Zagreb 1989.
15. Gombrih, E.H., *Umetnost i iluzija*, Psihologija slikovnog predstavljanja, Beograd 1984.
16. Hamburger, Kejt, *Logika književnosti*, Beograd 1976.
17. Hartman, Nikolaj, *Estetika*, Beograd 1968.

18. J. Chevalier, A. Gheerbrant, *Riječnik simbola*, Zagreb 1983.
19. Jovanov, Jasna, *Demistifikacija apokrifa*, Dadaizam na jugoslovenskim prostorima 1920-1922, Novi Sad 1999.
20. Jović, Bojan, *Poetička načela Rastka Petrovića u kontekstu evropske avangarde*, Doktorska disertacija, Filološki fakultet, Beograd 2000.
21. Jović, Bojan, *Poetika Rastka Petrovića*, Beograd 2005.
22. Jung, Karl Gustav, *Dinamika nesvesnog*, Novi Sad 1984.
23. Kandinski, Vasilij, *O duhovnom u umetnosti*, Beograd 1996.
24. Petrović Rastko, *Sabrane pesme*, Izbor i predgovor Svetlana Velmar-Janković, Beograd 1989.
25. Petrović, Rastko, *Eseji i članci*, Beograd 1974
26. Vinaver, Stanislav, *Evropska noć i druge pesme*, Izbor i predgovor Miodrag Pavlović,
27. Vinaver, Stanislav, *Gromobran svemira*, Beograd 1921.
28. Kurcijus, Ernst Robert, *Evropska književnost i latinski srednji vek*, Beograd 1996.
29. Langer, Sjuzan, *Problemi umetnosti*, Deset filozofskih predavanja, Niš 1990.
30. Lesing, G.E., *Laokoon ili o granicama slikarstva i poezije*, Beograd 1964.
31. Mišić, Zoran, *Rastko Petrović, Festival jednog pisca*, elektronska biblioteka, 2003.
32. *Odnosi među umetnostima, teorijska razmatranja*, Institut za književnost i umetnost, Beograd 1978.
33. *Pesnička slika*, zbornik priredio Miloslav Šutić, Beograd 1978.
34. *Pesnik Rastko Petrović*, Zbornik radova, Priredio Novica Petković, Institut za književnost i umetnost, Beograd 1999.
35. Protić, Miodrag, *Jugoslovensko slikarstvo 1900-1950*, Beograd 1970.
36. Protić, Miodrag, *Sava Šumanović - monografija*, Šid 1985.
37. Rosić- Ilić, Tatjana, *Skandal i ekstaza tela, Festival jednog pisca*, elektronska biblioteka 2003.
38. Rozić, Vladimir, *Likovna kritika u Beogradu između dva rata*, Beograd 1983.
39. *Srpska likovna kritika*, Izbor Lazar Trifunović, Beograd 1967.
40. Trifunović, Lazar, *Zvezde su ugašene za mene (pisma Save Šumanovića)*, Umetnost, br. 3 - 4, Beograd 1965.

3. Циљеви истраживања

Циљеви:

Upliv likovnog u poeziju i poezije u prostore likovnog, ili na drugi način rečeno, prodiranje jednog u drugo preko granica omeđenih vidom pojedinačnih umetnosti, biće shvaćeno u ovom istraživanju kao prednost i potencijalno polje osvetljavanja

novih dimenzija i slojeva u tumačenju obe umetnosti ponaosob. To nikako ne podrazumeva instrumentalizovanje jednog u pukom cilju detaljnijeg tumačenja drugog umetničkog medija. Svaka umetnost ima sopstveni fenomenološki, estetički, formalni i idejni aspekt i jednostavno svođenje na onu drugu bi svaku na izvestan način degradiralo dok ih, naprotiv, otvoreno, probuđeno i naučno opravdano povezivanje nedvosmisleno obogaćuje. Suzan Langer u knjizi *Problemi umetnosti* (Gradina, Niš 1990. str. 94.) kaže: „Nema pravila koje može vladati dvema umetnostima i verovatno nikojeg tehničkog sredstva koje se iz jedne može prenositi u drugu, da i ne govorimo o materijalima koji bi bili saobrazni. Ali ima uporedivih stvorenih formi. Takve povremene naporednosti bile bi beznačajne da se dalje ne vezuju za jednu od najuzbudljivijih pojava u području umetnosti koja se može nazvati 'krajnjom apstrakcijom' ili 'transcendencijom'“. Možda se ovakav pristup može razumeti i kao svojevrsno vraćanje na sinkretičnu umetnost, u vreme kada su sve umetnosti bile jedno. Ili je u pitanju tek još jedna neočekivana dimenzija umetnosti koja nas može odvesti daleko preko očekivanih granica. Konkretno, deo tog novostvorenog prostora značajno zaposeda stvaralački i lični odnos dvojice umetnika koji su obeležili srpsku umetnost (ne samo dvadesetog veka) - Rastka Petrovića i Save Šumanovića. Dva umetnika su se srela i upoznala početkom dvadesetih godina dvadesetog veka u Parizu gde je Rastko, pripremajući zbirku pesama *Otkrovenje*, zainteresovan za rad naših slikara, pratio kako se mladi Šumanović bori za sopstveni likovni izraz. Potpuno različitih karaktera, porekla, prošlosti, iskustava i životne energije, tada, na početku stvaralačkog razvoja dvojice umetnika, spojila ih je ista ideja o obliku i prirodi umetnosti. Međusobno su se uvažavali i podržavali u kreativnom i intelektualnom smislu. Ciklus slika Save Šumanovića, koji je tada nastao u Lotovom ateljeu, podstakao je Rastka Petrovića da definiše tu novu koncepciju kao „estetiku suviše stvarnog“ a da Šumanovića, u tim pariskim godinama, nazove najvalidnijim našim slikarem. Sa druge strane, Šumanović je, tananošću svoje emotivne prirode, puštao da se nesvakidašnji intelekt i umetnički izraz Rastka Petrovića nastani u njegovom biću i tamo ostavi poseban trag. Do sada smo naslućivali da su teorijske postavke i poezija jednog kao i slikarstvo, ali i likovna poetika, drugog nastajala u nekakvom sadejstvu te da je ceo koncept ovog novog umetničkog izraza srpske avangardne umetnosti nastajao u prožimanju i koheziji. Sada te nagoveštaje valja validno osvetliti kao argumente šireg značaja. Jedan od ciljeva ovog rada je i da se specifično sadejstvo dve poetike naučno i sa sigurnošću dokaže kroz rasvetljavanje i tumačenje svih aspekata ovog kompleksnog odnosa. Dokumentovano praćenje evolucije tog odnosa na njegovim biografskim, poetičkim i eksplicitnim umetničkim nivoima te razotkrivanje značaja ovog kreativnog susreta za istoriju srpske umetnosti fundamentalna je građa ovog rada. Uverenje da, kao otisci prstiju vajara u meki materijal iz koga će se u jednom magičnom trenutku probuditi gotovo djelo, svaki čulni nadražaj, dodir razvijen ili tek nagovešten, iskustvo doživljenog ili imaginacijom simuliranog, te želje i nade kao utehe svake ljudske egzistencije, sve ostaje u plićim ili dubljim slojevima koji tvore čovjekovo svesno i nesvesno biće, psihološki je okvir ove doktorske teze. Odloženo u manje ili više

jasnim ili pak zamagljenim, slojevima iskustava prekrivenim depovima ljudskog čulnog, emotivnog i racionalnog sećanja. Prevedeno na jezik umetnosti ovo označava uverenje da se relacija čulno - spoznajno, koja jeste kognitivna dominanta svakog umetničkog dela, ne pojavljuje ni od kuda već da je, svaki put iznova i neponovljivo, refleks, odraz i, najzad, konkretno formulisan oblik svekolike umetnikove empirijske ili imaginativne sadržine. Ova postavka ne oduzima samom delu autonomiju. Naprotiv, u sebi imanentnoj žudnji ka univerzalnosti, ono se prirodno odvaja od tvorca i biva anonimno u višem smislu no sa duboko utisnutim autorskim potpisom. Ovo ne zvuči ništa paradoksalnije, posebno u klasičnim i konzervativnim okvirima tumačenja umetnosti, od površno shvaćene tvrdnje da se slikarstvo može razumeti poezijom i da se poezija može valjano čitati likovnim jezikom. Istorija i teorija jedne i druge umetnosti poznaju i iskorake, koji su nešto učestaliji kod savremenih tumača, ali su njihovi dometi i daljene dovoljno primenjeni u širem kontekstu tumačenja. Primarni cilj ovog istraživanja je da, paralelnom analizom dela dvojice umetnika, dokaže da se jedna umetnost može sveobuhvatnije tumačiti drugom umetnošću, kao i da takav naučni pristup potpunije osvetljava skrivene uglove svake od njih.

Хипотезе:

Hipoteza koju kandidatkinja postavlja je da je čovek, a umetnik posebno, „kao čulno biće i biće koje teži estetskom doživljaju, sveobuhvatna energija koja u sebi okuplja iskustva i transponuje ih svesno, nesvesno ili podsvesno kroz različite umetničke medije. Rastko Petrović i Sava Šumanović su gotovo istodobno imali svoj umetnički razvoj, pojedinačno i zajedno, te se ovim istraživanjem postavlja i hipoteza o presudnom uzajamnom delovanju dvojice umetnika, kroz poetičku i estetizovanu umetničku formu umetničkih dela poezije jednog tj. slikarstva drugog umetnika.

4. Очекивани резултати

Ukoliko ovim radom doprinesemo širenju spektra tumačenja i razumevanja dela Rastka Petrovića i Save Šumanovića, nagovestimo obrise transcencije tog zajedničkog prostora njihove umetnosti ili ponudimo neki novi metodološki pristup književnom delu uopšte, on će opravdati svoje postojanje.

5. План рада

Plan rada ima sledeću strukturu (sa paralelnom osnovom):

- Uvod u kulturne, umetničke i književne prilike u Srbiji početkom dvadesetog veka (u kontekstu evropskih tendencija);
- Rastko Petrović – život, delo, likovna kritika;
- Sava Šumanović – život, delo, inspiracija;

- Komparacija odabranih dela i paralelna poetička i strukturalna analiza na konkretnim primerima (pesma – slika) u cilju dokazivanja umetničke i poetičke koherentnosti dvojice umetnika;
- Sublimacija istraživačkih dostignuća u zaključak o uzajamnosti, prožimanjima, uticajima i susretanjima u apstrakciji različitih umetničkih medija (poezija i slikarstva), te suštinskim poetičkim vezama Rastka Petrovića i Save Šumanovića.

6. Методе истраживања

Metodološki koncept teze predviđa najpre monografski pristup dvojici umetnika uz obilje materijala sakupljenog u muzejima, galerijama, arhivima, literaturi, privatnim zbirkama umetnina, bibliotekama te u javnosti manje ili više poznatoj dokumentaciji. Oblast koja se odnosi na slikarstvo i život Save Šumanovića, uz dragocenu i stručnu podršku Odeljenja za istoriju umetnosti Filozofskog fakulteta u Beogradu, imaće za cilj da iznese neke nove relacije, uticaje i elemente slikareve poetike značajne za bolje i potpunije razumevanje ovog jedinstvenog slikarskog fenomena. Takođe, sagledavanje kompleksnosti i polidimenzionalnosti u kontekstu kosmogonije pesničkog dela Rastka Petrovića kao i teorijskog i istorijskog značaja njegove likovne kritike obezbediće analitičke instrumente kojima će se nedvosmisleno odgonetnuti suštinska poetička, implicitna i eksplicitna spona među delima dvojice umetnika. Ukoliko je krajnja odgonetka u svetu umetnosti moguća. Sa uporišnim tačkama unutar pojedinačnih stvaralaštava i poetika, preko naučnog i argumentovanog filtriranja ekvivalenata na nivoima konkretnih uporednih analiza umetničkih dela biće moguće, kao treći i konačni stepen spoznaje težine susreta dva izuzetna opusa, uobličiti jedinstvenu ravan mentalnih i formalnih aspekata u jednu čistu i univerzalnu spiritualnost. Iz nje se potom, kao sa pročišćenih vrhova i krajnjih dometa, reaktivira prošireno, oplemenjeno i upotpunjeno tumačenje oba umetnička izraza pojedinačno.

Metode koje će biti korišćenje u izradi teme su : komparativna, istorijska, sociološka, psihološka, strukturalistička, biografska, fenomenološka, stilistička itd.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА:

НАПОМЕНА: Предложена докторска дисертација **мр Милијане Симоновић** несумњиво је иновативан истраживачки подухват у поређењу једног књижевног ствараоца али и ликовног критичара, какав је био Растко Петровић, и једног врхунског сликара, какав је био Сава Шумановић. Ово је један од ретких радова компаративне природе који ће проблематизовати однос сликарства и књижевност на врхунским ствараоцима 20. века. Тако ћемо, за очекивати је, добити једно репрезентативно, методолошки засновано и по резултатима ново интермедијално истраживање.

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је кандидаткиња **мр Милијана Симоновић** подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема ***Уметничка и поетичка кохерентност Растка Петровића и Саве Шумановића*** подобна за израду докторске дисертације у области наука о књижевности.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **др Јован Делић** подобан за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнетог, Комисија предлаже Научно-наставном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидаткиње **мр Милијане Симоновић** и предложене теме докторске дисертације ***Уметничка и поетичка кохерентност Растка Петровића и Саве Шумановића*** а да се за ментора именује **др Јован Делић**, редовни професор Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

- 1.
- 2.
- 3.

